

УДК 343.32 (477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.3.37>

**ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ПЕРЕДАЧІ АБО ЗБИРАННЯ ВІДОМОСТЕЙ,
ЩО СТАНОВЛЯТЬ СЛУЖБОВУ ІНФОРМАЦІЮ,
ЗІБРАНУ У ПРОЦЕСІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ,
КОНТРРОЗВІДУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ,
У СФЕРІ ОБОРОНИ КРАЇНИ (СТ. 330 КК УКРАЇНИ)**

Базелюк В.В.,

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
наукова співробітниця відділу
дослідження проблем кримінального права
НДІ вивчення проблем злочинності
ім. акад. В.В. Сташиса НАПрН України;
асистентка кафедри кримінального права
Національного юридичного університету
ім. Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0001-5223-8633
e-mail: Basilyukv@gmail.com*

Базелюк В.В. Об'єктивна сторона передачі або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни (ст. 330 КК України).

Стаття присвячена дослідженню об'єктивної сторони передачі або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни.

Встановлено, що об'єктивна сторона даного кримінального правопорушення виражається у двох формах: 1) передача відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам; 2) збирання таких відомостей з метою передачі іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам.

Передача має місце у випадках, коли особа володіє ними і повідомляє (передає, вручає) їх іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам. Способи передачі можуть бути різними (усна, письмова, безпосереднє ознайомлення з будь-якими матеріалами, передача через Інтернет, по телефону, з використанням тайників, кур'єрів та ін.). Не має також значення передаються перешоджерела, їх копії чи лише відомості про них.

Під збиранням відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, слід розуміти активні дії щодо розшуку, зосередження (зведення, узагальнення) та фіксування (зображення, фотографування, копіювання, запам'ятовування) інформації.

Особливістю передачі та збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, є те, що вона стає надбанням тільки іноземних підприємств, установ, організацій чи їх представників, а не будь-якої зацікавленої особи.

У ч. 1 ст. 330 КК України настання суспільно небезпечних наслідків не передбачене, а, отже, не є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони даного складу кримінального правопорушення.

Кримінальне правопорушення, передбачене ст. 330 КК України, вважається закінченим або з моменту передачі, або з моменту збирання відомостей з метою їх передачі.

До змісту об'єктивної сторони складу даного кримінального правопорушення входять її факультативні ознаки – спосіб, засоби, місце, час і обстановка вчинення. Ці ознаки являють собою

сукупність конкретних умов, за яких здійснюється кримінально протиправне діяння, розвивається об'єктивна сторона і настає кримінально протиправний результат.

Ключові слова: кримінальне правопорушення, кримінальна відповідальність, службова інформація, відомості, оперативно-розшукова діяльність.

Bazeliuk V.V. Objective side of transfer or collection of data constituting official information collected in the course of operational search, counterintelligence activities in the field of defense of the country (Article 330 of the Criminal Code of Ukraine).

The article is devoted to the study of the objective aspect of transferring or collecting data constituting proprietary information collected in the course of operational and investigative, counterintelligence activities in the field of defense of the country.

It is established that the objective side of this criminal offense is expressed in two forms: 1) transfer of data constituting proprietary information collected in the course of operational and investigative, counterintelligence activities in the field of defense of the country to foreign enterprises, institutions, organizations or their representatives; 2) collection of such data for the purpose of transferring to foreign enterprises, institutions, organizations or their representatives.

The transfer takes place when a person possesses them and communicates (transmits, delivers) them to foreign enterprises, institutions, organizations or their representatives. The methods of transmission may be different (oral, written, direct familiarization with any materials, transmission via the Internet, by telephone, using caches, couriers, etc.) It also does not matter whether the transferred sources are copies or only information about them.

The collection of data constituting official information collected in the course of operational, investigative, counterintelligence activities in the field of national defense should be understood as active actions to search for, concentrate (summarize, generalize) and record (image, photograph, copy, memorize) information.

The peculiarity of the transfer and collection of information constituting proprietary information collected in the course of operational and investigative, counterintelligence, and defense activities is that it becomes the property of only foreign enterprises, institutions, organizations, or their representatives, and not of any interested person.

Part 1 of Art. 330 of the Criminal Code of Ukraine does not provide for the occurrence of socially dangerous consequences, and, therefore, is not a mandatory feature of the objective side of this criminal offense.

The criminal offense under Article 330 of the CC of Ukraine is considered completed either from the moment of transmission or from the moment of collection of information for the purpose of its transmission.

The content of the objective side of this criminal offense includes its optional features - method, means, place, time and setting of the commission. These features are a set of specific conditions under which a criminal offense is committed, the objective side develops and a criminal offense result occurs.

Key words: criminal offense, criminal liability, official information, data, operational and investigative activities.

Постановка проблеми. Відповідно до Стратегії інформаційної безпеки, затвердженої указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021, інформаційна безпека України – складова частина національної безпеки України, стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, існує ефективна система захисту і протидії нанесенню шкоди через поширення негативних інформаційних впливів, у тому числі скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних операцій, несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом [1]. Із зазначеного слідує, що розголошення відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, можна віднести до кримінальних правопорушень у сфері інформаційної безпеки. Вчинення цього кримінального правопорушення становить реальну загрозу національній та інформаційній безпеці

України, оскільки такі дії можуть суттєво вплинути на здатність нашої держави до самозахисту. Тому особливого значення набуває з'ясування елементів складу цього кримінального правопорушення, в тому числі його об'єктивної сторони.

Мета дослідження. Мета статті полягає в дослідженні ознак об'єктивної сторони передачі або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни.

Стан опрацювання проблематики. Окремі аспекти кримінальної відповідальності за передачу або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни (ст. 330 КК України), розглядалися в роботах таких учених, як Ю. Бабій, Ю. Безсуєдний, В. Бойчук, Т. Вислоцька, О. Володавська, О. Горпинюк, О. Зозуля, В. Олійник, О. Самойлова, О. Тихомиров, О. Тугарова та ін. Проте до цього часу залишається чимало недосліджених питань, що потребує подальших наукових розвідок.

Вклад основного матеріалу. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ст. 330 КК України, виражається у двох формах: 1) передача відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам; 2) збирання таких відомостей з метою передачі іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам [2, с. 144].

Першою формою вираження об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 330 КК України, є *передача відомостей*, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни. Передача має місце у випадках, коли особа володіє ними і повідомляє (передає, вручає) їх іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам. Способи передачі можуть бути різними (усна, письмова, безпосереднє ознайомлення з будь-якими матеріалами, передача через Інтернет, по телефону, з використанням тайників, кур'єрів та ін.). Не має також значення передаються перешоджерела, їх копії чи лише відомості про них. Тому як передача предмета кримінального правопорушення в буквальному розумінні цього слова, так і створення умов для ознайомлення з ним представника іноземного підприємства, установи, організації, підпадають під поняття «передача» [3, с. 39].

Другою формою вираження об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 330 КК України, є *збирання відомостей*, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни. Розгляду поняття «збирання відомостей» як ознаки об'єктивної сторони складів різних кримінальних правопорушень присвячено багато фундаментальних досліджень. В.О. Навроцький під збиранням відомостей розуміє отримання інформації будь-яким способом: викрадення, підслуховування, фотографування, кіно- або відео зйомка, використання технічних пристроїв, зосередження інформації або матеріалів, які знаходяться у різних джерелах [4, с. 31]. Є.Л. Стрельцов вказує, що незаконне збирання – це діяння, спрямоване на добування будь-яким способом певної інформації [5, с. 51]. О.Е. Радутний, розглядаючи склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 231 КК України, виділив різновиди кримінально протиправного збирання відомостей, що становлять комерційну таємницю, які можуть мати прояв у наступних діях: викрадення, шахрайство, привласнення, вимагання, підкуп, зловживання службовим становищем, незаконне перехоплення, фіксування, розшук, спостереження тощо [6, с. 14-15]. Безумовно, розглядаючи збирання інформації як ознаку об'єктивної сторони кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 114, 231 КК України, можна погодитись з вищевикладеними точками зору вчених, що основною характеристикою дій при збиранні відомостей, які становлять державну та комерційну таємницю, є їх незаконність. Проте збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, має свої особливості. Перш за все це пов'язано з тим, що суб'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 330 КК України, не повинен долати перешкод при отриманні інформації, оскільки вказані відомості були довірені або стали відомі йому у зв'язку з виконанням службових обов'язків. Таким чином, особі нема необхідності розпитувати, підкупати чи шантажувати інших осіб, які мають доступ до конфіденційної інформації, підслуховувати розмови про такі відомості, використовувати спеціальні технічні засоби тощо. Тому під збиранням відомостей, що становлять

службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, слід розуміти активні дії щодо розшуку, зосередження (зведення, узагальнення) та фіксування (зображення, фотографування, копіювання, запам'ятовування) інформації [7, с. 139-140].

Особливістю передачі та збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, є те, що вона стає надбанням тільки іноземних підприємств, установ, організацій чи їх представників, а не будь-якої зацікавленої особи. Під іноземною організацією розуміється будь-яка державна чи недержавна установа, підприємство, об'єднання, орган іншої країни, у тому числі політична партія, релігійна організація, комерційне підприємство, а також міждержавна чи міжнародна організація, у тому числі неофіційна, нелегітимна чи злочинна. Іноземною організацією є також військова, політична, економічна, фінансова, прикордонна чи інша розвідки [8, с. 155]. Представник іноземної організації – це особа, яка уповноважена виражати інтереси тієї чи іншої іноземної держави (іноземної організації) та діє від її імені або представляє її за спеціальним повноваженням, у тому числі таємним (не офіційним). Проте, як вірно підмітила О.С. Самойлова, поняття іноземної організації охоплює іноземні підприємства і установи. Тому в диспозиції ст. 330 КК України було б доречно зазначити як адресат передачі інформації тільки іноземні держави, організації та їх представників [7, с. 140-141].

Як зауважила О.С. Самойлова, закон залишає відкритим питання про зберігання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни. На її думку, ця прогалина у законодавстві має бути усунута шляхом внесення змін до чинної редакції ст. 330 КК України з метою доповнення її таким альтернативним діянням об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення як «зберігання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни», під яким слід розуміти будь-які умисні дії, пов'язані з незаконним перебуванням зазначеної інформації у володінні винної особи. При цьому умислом суб'єкта кримінального правопорушення повинно охоплюватись те, що такі відомості були зібрані та зберігалися з метою передачі іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам [7, с. 142].

Відмітимо, що у ч. 1 ст. 330 КК України настання суспільно небезпечних наслідків не передбачене, а, отже, не є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони даного складу кримінального правопорушення. Така позиція законодавця отримала справедливую критику М. Полуденного, який зазначив: «...статтю ще й сформульовано як формальний склад – тобто відповідальність настає незалежно від наслідків. Отже, нібито хотіли захистити законні інтереси, а насправді маємо статтю, яка дає безмежні можливості для сваволі держави» [9].

Кримінальне правопорушення, передбачене ст. 330 КК України, вважається закінченим або з моменту передачі, або з моменту збирання відомостей з метою їх передачі [3, с. 504]. У формі передачі відомостей воно вважається закінченим з моменту створення реальної можливості ознайомлення іноземним підприємством, установою, організацією або їх представником з відомостями, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни.

До змісту об'єктивної сторони складу даного кримінального правопорушення входять її факультативні ознаки – спосіб, засоби, місце, час і обстановка вчинення. Ці ознаки являють собою сукупність конкретних умов, за яких здійснюється кримінально протиправне діяння, розвивається об'єктивна сторона і настає кримінально протиправний результат. Вони існують об'єктивно, незалежно від волі злочинця, хоч в окремих випадках вони можуть бути свідомо ним використані або частково сформовані. Для кримінального правопорушення, передбаченого ст. 330 КК України, застосування того або іншого способу передачі або збирання відомостей, відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, використання окремих засобів, а також інші умови (час, місце, обстановка), законодавець залишає за рамками складу кримінального правопорушення, тому на кваліфікацію вони не впливатимуть [7, с. 141].

Слід відмітити, що відомості визнаються такими, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, тільки в тому разі, якщо інформація має певну цінність для її власника, а розголошення такої

інформації може заподіяти шкоди або створити загрозу заподіяння шкоди державі чи суспільству. Тому, якщо така інформація стає відома іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам, спричиняється шкода або створюється реальна загроза спричинення шкоди інтересам держави, суспільства чи особи. Таким чином, в будь-якому разі в результаті вчинення цього кримінального правопорушення порушується стан захищеності, безпеки суспільних відносин, поставлених під охорону закону про кримінальну відповідальність, порушуються безпечні умови їх функціонування [7, с. 141].

Висновки. Підводячи підсумок слід зазначити, що об'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ст. 330 КК України, виражається у двох формах: 1) передача відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контрольно-розшукової діяльності, у сфері оборони країни, іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам; 2) збирання таких відомостей з метою передачі іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам. У диспозиції даної норми настання суспільно небезпечних наслідків не передбачене, а, отже, вони не є обов'язковою ознакою його об'єктивної сторони. Закінченим кримінальне правопорушення вважається або з моменту передачі, або з моменту збирання відомостей з метою їх передачі. До змісту об'єктивної сторони складу даного кримінального правопорушення входять її факультативні ознаки – спосіб, засоби, місце, час і обстановка вчинення. Ці ознаки являють собою сукупність конкретних умов, за яких здійснюється кримінально протиправне діяння, розвивається об'єктивна сторона і настає кримінально протиправний результат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стратегія інформаційної безпеки, затверджена указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. URL: [https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069#:~:text=Стратегія%20інформаційної%20безпеки%20\(далі%20–%20Стратегія, інформацію%20та%20захист%20персональних%20даних](https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069#:~:text=Стратегія%20інформаційної%20безпеки%20(далі%20–%20Стратегія, інформацію%20та%20захист%20персональних%20даних).
2. Тихомиров О.О., Тугарова О.К. Юридична відповідальність за правопорушення в інформаційній сфері : навч. посіб. Київ : Нац. акад. СБУ, 2015. 172 с.
3. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 6-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2020. 768 с.
4. Навроцький В.О. Господарські злочини. Лекції для студентів юридичних факультетів. Львів, 1997. 60 с.
5. Стрельцов Є.Л. Господарські злочини: Глава VI Кримінального кодексу України з науково-практичним коментарем. Одеса, 1998. 152 с.
6. Радутний О.Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю (аналіз складів злочинів) : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2002. 21 с.
7. Самойлова О.С. Особливості об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 330 КК України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2006. № 34. С. 139–144.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ: Кантон, 2001. 1102 с.
9. Полуденний М. Ми будемо жити тепер по-новому. URL: www.zn.kiev.ua.